

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ

Архитектонски факултет

НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ

Предмет: Реферат о урађеној докторској дисертацији кандидата Павла Д. Стаменовића, дипл. инж. арх.

Одлуком Наставно-научног већа Факултета бр. **01-2060/2.14.6** од **16. новембра 2015.** године, именовани смо за чланове Комисије за преглед, оцену и одбрану докторске дисертације кандидата Павла Стаменовића, дипл. инж. арх. под насловом:

ГЕНЕРИЧКИ ОКВИР АРХИТЕКТОНСКОГ ПРОЈЕКТА: ИНСТРУМЕНТАЛИЗАЦИЈА ТИПОЛОШКЕ АМБИВАЛЕНТНОСТИ

Након прегледа достављене Дисертације и других пратећих материјала и разговора са кандидатом, Комисија је сачинила следећи

РЕФЕРАТ

1. УВОД

1.1. Хронологија одобравања и израде дисертације

Школске 2007/2008. године кандидат је уписао Докторске академске студије архитектуре (основна област истраживања: архитектура и урбанизам, а ужа научна област истраживања: архитектура).

На основу члана 98. Статута Архитектонског факултета у Београду (“Сл. билтен Факултета”, бр. 80/80, 84/10, 88/12 и 89/12-пречишћен текст), а у вези са чланом 28. Правилника о докторским студијама (“Сл. билтен АФ”, бр. 81/08) и Одлуком Већа докторских студија Архитектонског факултета у Београду од 15 децембра 2013. године, Наставно научно веће Факултета је, на седници одржаној дана 23. децембра 2013. године, донело одлуку број 01-1970/2-8.28 којом је образована Комисија за оцену испуњености услова кандидата Павла Стаменовића, дипл. инж. арх. и теме докторске дисертације, под насловом **„Генерички оквир архитектонског пројекта: инструментализација типолошке амбивалентности”**, у саставу:

- академик Бранислав Митровић, ментор
професор емеритус, Универзитет у Београду, Архитектонски факултет
- др Владимир Миленковић, члан Комисије
ванредни професор, Универзитет у Београду, Архитектонски факултет
- др Петар Бојанић, члан Комисије
редовни професор/научни саветник, Универзитет у Београду, Институт за филозофију и друштвену теорију

На основу члана 30. Закона о високом образовању (“Сл. Гласник РС”, бр 76/05, 100/07 – аутентично тумачење, 97/08, 44/10, 93/12 и 89/2013), а у вези са чланом 100. Статута Архитектонског факултета у Београду (“Сл. билтен АФ”, бр. 80/80, 84/10 и 89/12), члановима 31-34. Правилника о докторским студијама Архитектонског факултета у Београду (“Сл. билтен АФ”, бр. 81/08) и сагласности Већа научних области грађевинско-урбанистичких наука Универзитета у Београду од 04. марта 2014. године, Наставно научно веће Факултета је, на седници одржаној 10. марта 2014. године, донело одлуку број 01-324/2-10.12 да се Павлу Стаменовићу, дипл. инж. арх., одобрава рад на теми докторске дисертације, под насловом „Генерички оквир архитектонског пројекта: инструментализација типолошке амбивалентности” и да се за ментора именује академик Бранислав Митровић.

Одлуком бр. 01-130/2-5.27 Наставно научног већа Факултета од 03.02.2014. годинена лични захтев Павла Стаменовића, дипл.инж.арх. одобрен је продужетак рока за завршетак студија до 28.02.2014. године. Наставно научно веће Архитектонског факултета у Београду је дана 23.02. 2015. године, донело одлуку број 01-243/2-5.14, да се кандидату Павлу Стаменовићу, на предлог ментора, због обимности истраживања одобри продужетак рока за израду рада на докторској дисертацији до 28.02.2015. године.

Новембра 2015. године, завршену докторску дисертацију кандидат, уз сагласност ментора, предаје на Веће докторских студија 9 новембра 2015. године.

На основу члана 101. и члана 102. Статута Архитектонског факултета у Београду (“Сл. билтен АФ”, бр. 80/08, 84/10, 88/12, 89/12 - пречишћен текст и 98/14), члана 37. Правилника о докторским академским студијама (“Сл. билтен АФ”, бр. 102/14) и Одлуке Већа докторских студија Факултета од 9. новембра 2015. године, Наставно-научно веће Факултета је, на седници одржаној дана 16. новембра 2015. године, донело одлуку број 01-2060/2.14.6 да се образује Комисија за оцену и одбрану докторске дисертације кандидата Павла Стаменовића под насловом „Генерички оквир архитектонског пројекта: инструментализација типолошке амбивалентности” у саставу:

- др Владимир Миленковић, председник Комисије
ванредни професор, Архитектонски факултет у Београду
- академик Бранислав Митровић, ментор и члан Комисије
професор емеритус, Универзитет у Београду, Архитектонски факултет
- др Ана Никезић, члан Комисије
доцент, Универзитет у Београду, Архитектонски факултет
- др Марија Милинковић, члан Комисије
доцент, Универзитет у Београду, Архитектонски факултет
- др Петар Бојанић, члан Комисије
редовни професор/научни саветник, Универзитет у Београду, Институт за филозофију и друштвену теорију

1.2. Научна област дисертације

Докторска дисертација припада научној области *Архитектура и урбанизам* и ужој научној области *Архитектонско пројектовање и савремена архитектура*, за коју је матичан Архитектонски факултет у Београду. Ментор предметне дисертације је академик Бранислав Митровић, професор емеритус Архитектонског факултета Универзитета у Београду. Компетенције ментора за вођење предметне докторске дисертације одређују референце наведене у наставку:

1. СУА1.1(М91) и М14 и СУА1.4 Реализован архитектонски објекат, Хотел Центар у Новом Саду (реализован 2011.) публикован у међународној монографији и поглавље у тематском зборнику.
Chou, Elaine (ed.), Hotel Architecture. Hong Kong: Hi-Design International Publishing, 2012. стр. 218-225 ISBN 978-988-19707-9-4; Grand Prix 33. Салона архитектуре 2011.
2. СУА1.4 (М91) Реализован архитектонски објекат, породична кућа у улици Косте Војиновића у Београду (реализован 2012), награда Ранко Радовић за реализовано архитектонско дело 2012, награда 34. Салона архитектуре у категорији архитектура, награда УЛУПУДС-а на 44. Мајској изложби.
3. СУА1.5 (М93) Учешће на међународној изложби из области архитектуре и урбанизма *Atlas of the Unbuilt World*, 7-27 june 2013. The Bartlet School of Architecture, London
4. СУА1.2 Друга награда (први пласман) на међународном архитектонско-урбанистичком конкурсy за израду пословног објекта „ХЕ на Дрини“ у Вишеграду под заштитом и контролом UNESCO-а. – реализован 2014. Међународна награда 2014.
5. СУА1.5 (М93) Ауторска изложба „Архитектонски опус 1990 – 2006“, Галерија савеза архитеката Пољске, Варшава, 2006.

1.3. Биографски подаци о кандидату

Павле Д. Стаменовић рођен је 13. августа 1981. године у Београду, где је завршио основну и средњу школу - XIV београдску гимназију (математички смер). Дипломирао је 2007. године на Архитектонском факултету Универзитета у Београду са оценом 10 на дипломском раду и просечном оценом у току студија 8,41 и тиме стекао звање дипломираног инжењера архитектуре. Положио је стручни испит и 2011. стекао лиценцу одговорног пројектанта Инжењерске коморе Србије. Докторске академске студије - област архитектура на Архитектонском факултету Универзитета у Београду уписао је 2008. године и положио све испите предвиђене наставним програмом, са просечном оценом у току студија 9,56. Пријава докторске дисертације под насловом „Генерички оквир архитектонског пројекта: инструментализација типолошке амбивалентности” потврђена је на Универзитету 2014. године, чиме је кандидат стекао право да одбрани докторску дисертацију. За ментора је именован академик проф. Бранислав Митровић.

Рад у настави на Архитектонском факултету у Београду кандидат је започео школске 2006/07. године у својству студента демонстратора, а од 2009. године, кандидат је запослен на Архитектонском факултету Универзитета у Београду у звању асистента на Департману за архитектуру, у области Архитектонско пројектовање и савремена архитектура. У периоду између школске 2008/09 и 2014/15 учествује у настави на матичним предметима Простор и облик, Елементи пројектовања, Студио пројекат 1, Студио пројекат 4, као и на изборним предметима на Основним и Мастер академским студијама. Учествовао је у својству сарадника на Мастер академским студијама на предметима студио пројекат М4. У пролећном семестру 2014/15 кандидат је ангажован као сарадних Департмана за архитектуру на предмету Елементи пројектовања. Учествовао је у припреми девет курикулума за студијску наставу и изборне предмете, и

организоваo је десет изложби студентских радова. Одржао је дванаест предавања теоријске наставе по позиву, и то на теоријским пројектантским предметима Методологија пројекта и Процес пројектовања, на предметима Простор и облик и Елементи пројектовања, као и на семинарима Департамана за архитектуру. Учесник је на више међународних конференција и објавио је више радова у међународним часописима и публикацијама.

Кандидат се поред научног и педагошког рада бави и стручно уметничким радом у области архитектонског и урбанистичког пројектовања. Као члан различитих ауторских тимова добитник је више награда и признања на домаћим и међународним архитектонско-урбанистичким конкурсима. Од 2008 – 2011. године сарадник је архитектонског студија *МИТ Арх* професора Бранислава Митровића, где је сарађивао на више пројеката као пројектант или аутор пројектант, и на 10 конкурса, од чега на 6 конкурса учествује у својству коаутора, од којих су 4 награђена. Од 2010. године кандидат је оснивач и члан колектива *РАСТЕР* (са Д. Стојановић и Д. Предић), интердисциплинарног студија који се бави истраживањем кроз архитектонско пројектовање, са тежиштем на архитектонским и просторним концептима, првенствено кроз учешће на архитектонско-урбанистичким конкурсима, са запаженим успехом, од којих су многи и награђени (11 награда и 7 признања).

Излагао је радове на више међународних изложби и одржао неколико јавних презентација својих пројеката, међу којима се издваја *TAB – Tallinn Architecture Biennale* у Естонији (2013) и Дани архитектуре у Сарајеву, БиХ (2015). Аутор је и ментор више архитектонских интердисциплинарних радионица у оквиру међународних летњих школа архитектуре, међу којима се издвајају радионице *Cloud* у Кадизу, Шпанија (2011), *Scale* у Хелсинкију, Финска (2012) и *Kinetic* у Валети, Малта (2015).

2. ОПИС ДИСЕРТАЦИЈЕ

2.1. Садржај дисертације

Докторска дисертација Павла Стаменовића „Генерички оквир архитектонског пројекта: инструментализација типолошке амбивалентности” изложена је на 229 страна, и има укупно 51775 речи, 285 напомена и 28 графичких прилога - дијаграма. У делу који претходи нумерисаном делу рада дати су: резиме на српском и енглеском језику, садржај дисертације и списак дијаграма и табела, и то на 12 страна пре основног текста рада. Основни текст дисертације дат је на 190 страна, иза којег следе попис литературе на 8 страна и биографија кандидата. Дисертација је структурирана у три основне целине: 1) Увод, 2) Приказ и интерпретација резултата истраживања, и 3) Закључак. Средишњи део дисертације, *Приказ и интерпретација резултата истраживања*, састоји се из три дела, и укупно садржи седам глава, са укупно 32 поглавља. Први део, *Теоријска основа типолошке амбивалентности* садржи три главе, и тринаест поглавља; други део, *Инструментализација генеричности типа* се такође састоји из три главе и четрнаест поглавља, док трећи део *Генерички оквир пројекта* чини једна глава са пет поглавља. Структура дисертације систематизирана је у Садржају који наводимо у наставку:

(1) УВОД

- 0.1 Уводне напомене о теми и претходна анализа података о предмету истраживања
- 0.2 Проблем и предмет истраживања
- 0.3 Циљеви и задаци истраживања
- 0.4 Полазне хипотезе истраживања
- 0.5 Научни методи истраживања
- 0.6 Генерална структура докторске дисертације
- 0.7 Научна оправданост, очекивани резултати и практична примена резултата

(2) ПРИКАЗ И ИНТЕРПРЕТАЦИЈА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА

I ТЕОРИЈСКА ОСНОВА ТИПОЛОШКЕ АМБИВАЛЕНТНОСТИ

Глава 1 Парадигме о типу

- 1.1. Форма-идеја у класичној теорији
- 1.2. Типологија као научна дисциплина: класификација света природе
- 1.3. Улога типологије и типа: између класификације и селекције
- 1.4. Дуалност типа: карактер *versus* модел

Глава 2 Системи мишљења о типу

- 2.1. Ситуација 1. Класична теорија и пракса: Витрувије
- 2.2. Ситуација 2. Разум и смисао у просветитељству: Диран и Катрмер де Кинси
- 2.3. Ситуација 3. Два модуса модернизма: Ле Корбизје и Хилберзајмер
- 2.4. Ситуација 4. Карактер и образац: Роси и Александер
- 2.5. Системи архитектонског мишљења о типу: тип као модел и тип као идеја

Глава 3 Појам и концептуализација типолошке амбивалентности

- 3.1. Деконструкција оквира типологија: филозофски постструктурализам
- 3.2. Отвореност структуре (Дерида)
- 3.3. Дестабилизација категорија: исто и друго (Фуко)
- 3.4. Разлика: између понављања и другости

II ИНСТРУМЕНТАЛИЗАЦИЈА ГЕНЕРИЧНОСТИ ТИПА

Глава 4 Методолошки капацитет за типолошку амбивалентност

- 4.1. Метрички простор и димензионална анализа
- 4.2. Типолошка анализа и методологија пројектовања
- 4.3. Типичне организације, типичност и принцип поларности
- 4.4. Нефигуративне матрице: програмирање
- 4.5. Типизација и типичност: од појединачног ка општем

Глава 5 Стање амбивалентности и архитектонски пројекат

- 5.1. Улога типа у савременом пројектовању
- 5.2. Деконструкција типа прекорачењем оквира
- 5.3. Пројектовање изван типологије: континуитет релационог
- 5.4. Ка генеричности типа

Глава 6 Принцип генеричности у архитектонском пројекту

- 6.1. Критика и позиција генеричности
- 6.2. Мера оперативне довршености: језгро и оквир
- 6.3. Генеричко својство типа: и опште и појединачно
- 6.4. Отвореност генеричке структуре: бесконачност низа
- 6.5. Амбивалентност генеричности

III ГЕНЕРИЧКИ ОКВИР АРХИТЕКТОНСКОГ ПРОЈЕКТА

Глава 7 Метод и техника

- 7.1. Проблем два трајања
- 7.2. Двострукоост поступка
- 7.3. Цртеж
- 7.4. Генерички оквир
- 7.5. Операционализација

(3) ЗАКЉУЧАК

БИБЛИОГРАФИЈА(извори и литература)

Биографија аутора

Изјава о ауторству

Изјава о истоветности штампане и електронске верзије докторског рада

Изјава о коришћењу

2.2. Кратак приказ појединачних поглавља

Структуру рада чине три основне целине: (1) Увод, (2) Приказ и интерпретација резултата истраживања и (3) Закључак. На крају рада налази се библиографски подаци (извори, примарна, секундарна и општа литература) и биографија кандидата.

Увод садржи преглед који даје увид у постојеће теорије и ставове о теми рада (претходна анализа информација о предмету и проблему истраживања), објашњење предмета и проблема истраживања, спецификацију референтне литературе, излагање циљева и задатака научног рада, основне научне хипотезе и податке о методолошком приступу, примењеним методама и поступцима, као и процену научне оправданости и очекиваних резултата истраживања.

Приказ и интерпретација резултата истраживања састоји се из три дела. У **првом делу** ради се о идентификацији доминантних историјских извора и дискурса о појму типологије и типа у архитектури који се умрежавају и анализирају у сврху формулације референтног теоријског и историјског полазишта за спровођење даљих корака истраживања. У **првој глави** се истражује општа типологија као научна дисциплина, као и улога типа и типологије, прво унутар природних наука, а потом и у архитектонском дискурсу, и то кроз две доминантне позиције у разумевању типа као Идеје и типа као Модела. **Друга глава** садржи четири случаја који дефинишу историјски контекст архитектонских типологија. Упоредном анализом текстова се долази до значајних увида за разумевање двојаког потенцијала типа у архитектури. У **трећој глави** се формулише теоријска платформа за објашњење појма *типолошке амбивалентности* архитектонског пројекта кроз инструментализацију модалитета размишљања из филозофије у архитектонско пројектовање, чиме се проширује претпостављени оквир типологије. Ова глава, кроз релацију филозофског и архитектонског поља, третира граничне модусе употребљене за даље истраживање и трансформацију типолошког оквира.

У **другом делу** дисертације се кроз три главе истражује улога типа у оквиру генеричког модела архитектонског пројектовања ослањајући се на стање типолошке амбивалентности. У **четвртој глави** се испитује методолошки капацитет појма *типолошке амбивалентности* унутар архитектонске дисциплине. Кроз четири поглавља се овај појам употребљава за анализу специфичних случајева, а операционализује у оквиру пројекта. У **петој глави**, састављеној из архитектонских анализа случајева, спроводи се истраживање архитектонског пројекта, са циљем да се испита улога типолошке амбивалентности у развоју генеричког модела. У **шестој глави** се дају могућности за нове пројектантске обрасце на основу методолошког потенцијала за инструментализацију типолошке амбивалентности. У првом поглављу прави се дистинкција између генеричког и генеративног принципа у архитектури, док се у оквиру поглавља која следе, сазнања, које је истраживање донело, имплементирају у пројектантски поступак.

Трећи део дисертације конципиран је као аналитички прилог који прати теоријске расправе ширећи њихов обим целим током дисертације, а његов садржај су цртежи и дијаграми са текстуалним образложењима.

У **Закључку** се сумирају резултати претходних истраживања, проверавају се почетне хипотезе и отвара правац за будућа истраживања.

3. ОЦЕНА ДИСЕРТАЦИЈЕ

3.1. Савременост и оригиналност

Предмет истраживања кандидата испитан је методима који дисертацију и резултате истраживања смештају у поље едукације, чиме ова дисертација отвара простор за нови развој. Дисертација у целини је структурирана као сет нових метода и техника у области истраживачког пројектовања.

Савременост дисертације огледа се пре свега у континуираном усмеравању тематског оквира ка истраживању савремених пројектантских пракси. Савременост такође лежи и у самом проблему истраживања које има тежиште у статусу архитектонског пројекта у односу на савремене професионалне околности, као и на улогу дисциплинарних знања у актуелном процесу пројектовања. Интерпретација појмовног апарата који кандидат гради у односу на постављену теоријску конструкцију и операционализацију њене

примене, указује на још један од аспеката савремености приступа истраживању. Појмовни апарат је настао као потреба да се успостави термилошки ред и одреде граничне вредности примене сваког појединачног појма у оквиру пројектантског поступка.

Оригиналноост приступа кандидата огледа се кроз истраживачки карактер архитектонског цртежа који кандидат инструментализује као везу у поступку размене аналитичког и интуитивног расуђивања и деловања пројектанта. У односу на теоријски оквир и тематско поље, ово истраживање на оригиналан начин доводи у везу типологију и методологију пројектовања генеришући аутентичност својства типа.

3.2. Осврт на референтну и коришћену литературу

Литературу о предмету и проблему истраживања првенствено чине 1) текстови из области архитектуре и урбанизма и 2) текстови из области филозофије и друштвене теорије. Коришћену литературу из обе научне области кандидат је разврстао у примарне библиографске изворе, примарну и секундарну литературу и општу литературу. Избор библиографских јединица указује на то да је кандидат упознат са кључним теоријским расправама и резултатима, као и са референтним и савременим примерима у области коју истражује, и да на одговарајући начин користи изворе за аргументацију својих ставова у тој области.

У области архитектуре и урбанизма, од примарних извора се у првом делу дисертације користе скупови архитектонских знања [Витрувије (Marcus Vitruvius Polio) и *Десет књига о архитектури*, Катрмер де Кинси (Quatremère de Quincy), *Dictionnaire historique de l'Architecture*], уџбеници [Диран (Durand), *Pregled predavanja*] као и манифести архитектуре [Ле Корбизје (Le Corbusier), *La Ville Contemporaine* и Хилберзајмер (Hilberseimer), *Metropolisarchitecture*]. У другом делу дисертације, у поглављу у коме се испитује методолошки капацитет архитектонског типа, тежиште истраживања, а у складу са доступношћу извора и грађе, су приручници и упутства за пројектовање [Ле Корбизје, *Le Modulor 2*, Нојферт (Neufert) *Приручник за архитектонско пројектовање*] и студије о типичним организацијама (Миленковић, *Архитектонска анализа*).

Као примарну литературу из области архитектуре, кандидат је користио библиографске јединице помоћу којих се консолидује историјско и теоријско упориште за разматрање и тумачење типова и типологије у архитектури [Видлер (Vidler), "The Third Typology", Роси (Rossi), *Архитектура града*, и Колхун (Colquhoun), , "Typology and Design Method"], као и скорашњу теоријску литературу која актуелизују и критички разматра питање типологије у области архитектуре [Тил (Till), *Architecture Depends*, и Мартинс (Mertins), *Modernity Unbound*]. Са друге стране, примарну литературу из области филозофије чине текстови који служе за идентификацију, анализу и утврђивање потенцијала који поседује стање амбивалентности за превођење у поље архитектонског пројектовања. Изучавају се првенствено текстови аутора који су сврстани у постструктуралистичку филозофску мисао [Дерида (Derrida), *Writing and Difference* и Фуко (Foucault), *Ријећи и ствари*]. Текстове који су изван ове основне категоризације, а значајни су за сагледавање ширег контекста истраживања, кандидат наводи као општу литературу.

3.3. Опис и адекватност примењених научних метода

Општи теоријско методолошки приступ одговара комплексној природи теме, односно трансдисциплинарном карактеру истраживања. Методи истраживања које кандидат користи у дисертацији су у складу са структуром истраживања које је спроведено. Садржајно и методолошки, рад је подељен на три дела.

Први део дисертације је историјско-теоријског карактера и чини теоријску основу, а спроведен је анализом историјских и теоријских извора релевантних за тему. У другој глави истраживања коришћен је метод упоредне анализе у сврху формулације теоријског полазишта за даље кораке истраживања. У трећој глави, истраживање је спроведено кроз поређење и превођење (инструментализацију) теорија из филозофског и архитектонског дискурса са идејом да се формулише аутентична теоријска поставка за појам *типолошке амбивалентности* архитектонског пројекта. Кроз овакво концептуално-методолошко одређење објекта рада већ се проверава став прве радне хипотезе да су архитектонске типологије део процеса трансформације стечених, искуствено испробаних просторних синтакси у нове форме оперативног дисциплинарног знања.

У другом делу дисертације, поред већ коришћених метода анализе садржаја и упоредне анализе (у четвртој глави дисертације), теоријске поставке се верификују кроз појединачне ситуације како би се приказала четири различита савремена пројектантска процеса, са тематским усмерењем на прекорачење типолошког оквира, промену тежишта, дестабилизацију типа и/или недовршеност. Теоријске поставке се проверавају кроз случајеве активних савремених пракси, у сврху анализе различитих пројектантских поступака, који реферишу на одреднице амбивалентности типологије проистекле из теоријског уплива филозофског дискурса.

У трећем делу дисертације, кандидат се користи аналитичким потенцијалом архитектонског цртежа. Трећи део представља комплементарну студију и логички прати целокупни ток дисертације, и не односи се само на поглавља која му претходе. Примењени поступак аналитичког пројектовања има за циљ да истражи генерички оквир архитектонског пројекта, чиме кандидат доноси вредносни суд о другој хипотези рада. Након испитивања могућности примене концептуално-методолошких одредби предмета истраживања кроз случајеве савремених пракси и њима адекватних пројектантских процеса, достигнути резултати се упоређују са почетним ставовима, консолидујући их као нова сазнања и стварајући потенцијал зачетка новог теоријског круга. Закључна разматрања обухватају синтезу и интерпретацију резултата истраживања, као и критичко преиспитивање полазних премиса кроз класификацију и систематизацију новог знања.

3.4. Применљивост остварених резултата

Истраживање се темељи на постојећим теоријама и концептима од значаја за тему, и усмерено је на развијање теоријског контекста нових знања у оквирима архитектонске дисциплине, једнако теорије и праксе пројектовања. Резултати рада су применљиви на првом месту као теоријска сазнања која произилазе из контекстуализације и интерпретације концепта типолошке амбивалентности у архитектури. На основу ових истраживања, развијају се конкретни методолошки инструменти чија вредност почива на њиховој операционализацији у области архитектонског истраживања кроз пројекат. Оправданост научног рада произилази из неопходности примене теоријских истраживања у областима тангентним архитектонском пројектовању, за формулисање модела архитектонског мишљења и рада. У том смислу, остварени резултати истраживања могу се применити као директни допринос методологији пројектовања.

3.5. Оцена достигнутих способности кандидата за самостални научни рад

Кандидат је показао способност за научно-истраживачки рад кроз самостални рад на самој дисертацији, као и кроз претходна истраживања која су комплементарна са тематским оквиром ове дисертације, и представљају допринос теорији архитектонског пројектовања. Кандидат је кроз овај рад показао самосталност у идентификацији проблема истраживања, а потом одабиру, примени и интерпретацији метода истраживања на предмет истраживања. Докторска дисертација показује да кандидат влада истраживачким методима и теоријским знањима из области архитектуре и пројектантског процеса. У дисертацији се уочава способност кандидата да препозна и издвоји проблем истраживања, да у односу на њега препозна и директно или индиректно контекстуализује теоријске поставке, те да у односу на њих одреди, примени и интерпретира одговарајуће методе на задати предмет и тематски оквир. У аргументацијској елаборацији посебно су препознате способности кандидата да успостави релације теориских поставки из ширег оквира архитектуре и филозофије и усмери их ка конкретним резултатима применљивим у архитектонском истраживачком пројектовању.

На основу детаљног увида у дисертацију комисија је уверена да кандидат поседује знања и вештине за успешно самостално бављење истраживачким и научним радом из области архитектуре и архитектонског пројектовања, и на тај начин допринесе развоју савремене архитектонске теорије и праксе.

4. ОСТВАРЕНИ НАУЧНИ ДОПРИНОС

4.1. Приказ остварених научних доприноса

Истраживање које је спроведено кроз ову дисертацију се темељи на постојећим теоријама и теоријским концептима релевантним за савремено истраживање типологије у архитектури. Архитектонске типологије анализирани су као наслеђена историјска категорија систематизације дисциплинарног знања и вештина која у савременим условима неодређености и променљивости не мора бити несумњиво замењена просторним морфологијама.

Кандидат настоји да докаже да се управо у граничним вредностима теоријског обухвата типологије налази потенцијал за практичну интердисциплинарност архитектонског дискурса. Аналитички део рада усмерен је на преиспитивање вредности типолошких образаца и праксе пројектовања и грађења у складу са њима, док је допринос рада усмерен ка развијању новог типолошког концепта заснованог на генези тумачења продукције архитектонског простора и будућности дисциплине, појмовно представљен генеричким оквиром његове инструментализације. Резултат рада је теоријска архитектонско-филозофска основа која произилази из интерпретације и контекстуализације концепта типолошке амбивалентности као парадигме дисциплинарне контингентности.

На основу изнесених резултата овог истраживања може се сагледати допринос у развоју конкретног методолошког приступа на принципима континуитета, операционализације и продукције у области: а) теорије архитектонског пројектовања, б) високошколске архитектонске едукације, а нарочито у в) истраживачком пројектовању, али и конкретним применама у пракси, и то у првом реду у реконструкцији постојећих превазиђених типолошких ситуација.

То значи да се оправданост овог научног рада може видети пре свега у неопходности теоријских расправа које унапређују моделе архитектонског мишљења, критике, образовања и стварања укључујући интердисциплинарност као гарант савремености у приступу. Кључни допринос је стварање теоријске и појмовне апаратуре, која одговара савремености у приступу и специфичној референтној основи дисертације, уједно постајући вредно полазиште за будућа истраживања у овој тематској области.

4.2. Критичка анализа резултата истраживања

Изабрана тема рада има специфичан значај за савремену архитектонску теорију и праксу, јер улога типа у односу на методологију пројектовања до сада на овакав начин није истраживана. Тема рада је прецизно постављена, научно је заснована и представља оквир заокружене истраживачке целине, у чију структуру је уграђена и моделска провера теоријских претпоставки. Проблем рада је формулисан на начин који га чини значајним за савремену архитектонску теорију у области архитектонских типологија, као и праксу њихових примена, и на овај начин раније није испитиван. Хипотезе рада су постављене јасно, засноване на теоријским оквирима архитектонског дискурса проширеног филозофским разматрањима, и као такве проверљиве су у пресеку ова два основна дискурса. Коришћени научни методи истраживања адекватни су у односу на постављене хипотезе, формулисани предмет и структуру истраживања. Структура самог рада је таква да даје увид у претходне информације о предмету истраживања и ствара оквир за ново тумачење хипотетичких поставки.

Комисија је мишљења да је ова дисертација значајна за развој теорије архитектонског пројектовања, архитектонску едукацију (методику) и методологију архитектонског пројектовања, зато што нуди могућност да се улога архитектонских типологија у образовању и дисциплинарном развоју осавремени и мобилише у складу са динамичношћу која карактерише кретања унутар архитектонског, како теоријског тако и практичног професионалног контекста.

4.3. Верификација научних доприноса

Категорија M14:

Stamenović, P., Predić, D., Ereš, D., *Transparency Of Scale: Geographical Information Program (Google Earth) and The View From Beyond* – E. Vaništa Lazarević, et al. (eds.), *Keeping Up With Technologies To Improve Places*, pp. 46-57, London: Cambridge Scholar Publishing, 2015. (ISBN 978-1-4438-7739-8)

Stamenović, P., Mitrović, J., Ereš, D., *Architecture in Translation* – A. Ader et al. (eds.), *Tallinn Architecture Biennale 2013: Recycling Socialism*, pp. 117-120, Tallinn: Estonian Centre of Architecture, 2013. (ISBN 978-9949-9182-4-9)

(http://files.voog.com/0000/0033/7417/files/TAB_2013_kataloog-catalogue.pdf)

Категорија M23:

Stojanović, D., **Stamenović, P.**, *Non-linear model in architectural design - OHI: Open House International*, vol. 40, no. 4, 2015. (IF=0.119)¹ (ISSN 0168-2601)

¹ Thomson Reuters Social Sciences Citation Index® [SSCI®] and Web of Science

Категорија М33:

Stamenović, P., Predić, D., Ereš, D., Transparency Of Scale: Geographical Information Program (Google Earth) and The View From Beyond – *Proceedings of the First International Academic Conference on Places & Technologies 2014*, University of Belgrade – Faculty of Architecture, Belgrade, Serbia, 2014. pp. 416-423 (ISBN 978-86-7924-114-6) Available from: Places & Technologies Site: placesandtechnologies.eu. [24 June 2014].

Stamenović, P., Stojanović, D., Predić, D., Extended Process of Architectural Design: Sustainable Development without a Master Plan. The Case of Kargan Area, Vienna – *Proceedings of the International Conference with Exhibition S.ARCH - Sustainable Architecture*, Belgrade, Serbia, 14-15 May 2014. ISBN 979-3-9816624-1-2

Mitrović, J., **Stamenović, P.**, Ereš, D., Copper Grounds: Melting Point of Bor, in Urban Landscapes (Thematic Sessions), *Proceedings of the International Conference on “Changing Cities”*: Spatial, morphological, formal & socio-economic dimensions, Skiathos, Greece, 2013 / Book of Abstracts, Grafima Publications, Thessaloniki, Greece, 346. / ISBN 976-960-6865-64-0 // CD, Proceedings, pp. 1568-1578. / ISBN 978-960-6865-65-7

Категорија М34:

Stamenović, P., Stojanović, D., Relational Sustainability And Social Ecology: Case Study Of Eco Village Housing Units (Mild Home) In Belgrade – International Conference with Exhibition S.ARCH 19-20 May 2015, Budva, Montenegro, poster presentation

Mitrović, J., **Stamenović, P.**, Ereš, D., (2013). *Architecture Between Landscape And Infrastructure: Case Study: Tilva Roš – Red Hill Of Bor 44° 5' 32.68" N, 22° 6' 04.55" E*, International Conference Rural Areas: Exploring Challenges and Opportunities for their conservation and development, Bologna, Italy.

Категорија М44:

Превод изворног текста у облику поглавља у тематском зборнику водећег националног значаја:

Хејз, Мајкл. „Критичка архитектура између културе и форме.” у *Теорија архитектуре и урбанизма*, уредници: Петар Бојанић и Владан Ђокић (Београд: Универзитет у Београду, Архитектонски факултет, 2009): 283-299, превод: **Павле Стаменовић**, (ISBN 978-86-7924-031-6)

Категорија М93:

СУА1.5 Учешће на међународној изложби из области архитектуре са вишејезичним каталогом:

Stamenović, P., Mitrović, J., Ereš, D., Architecture in Translation, *Tallinn Architecture Biennale, Recycling Socialism Curators' Exhibition*, Talin, Estonija, 2013.

СУА1.6 Кустоски рад на међународној изложби из области архитектуре са вишејезичним каталогом:

Ereš, D., **Stamenović, P.**, Mojsilović, M. (Eds.) *Outside: A Second Look on Competition Projects*, Beograd, 2015. (ISBN 978-86-87999-02-2). Ауторска изложба са каталогом уз научну рецензију.

Некатегорисани научни и стручни радови:

Stamenović P., Stojanović, D., Predić, D., Extended Process of Architectural Design: Sustainable Development without a Master Plan. The Case of Kargan Area, Vienna, - *The New Arch: International Journal of Contemporary Architecture*, vol. 1, no. 1, pp. 17-25. (ISBN 2198-7688), doi: 10.14621/tna.20140103

Stamenović P., Stojanović D., *Anatomija projekta: arhitektonski crtez*, Ауторска изложба Dani Arhitekture 2015, Sarajevo, BiH.

5. ЗАКЉУЧАК И ПРЕДЛОГ

На основу прегледа и детаљне анализе докторске дисертације кандидата Павла Стаменовића, дипл.инж.арх, Комисија констатује да је дисертација, написана у складу са одабраном темом, и да су структура дисертације, проблем и предмет истраживања, примењени научни методи и научне хипотезе у складу са пријавом теме за коју је Универзитет у Београду дао сагласност. Дисертација у потпуности задовољава научне критеријуме, како у погледу квалитета и научне аргументације, тако и у погледу остварених резултата, научних доприноса и применљивости за будућа истраживања.

На основу свега претходно наведеног у Реферату, Комисија предлаже Научно-наставном већу Архитектонског факултета Универзитета у Београду да се докторска дисертација под називом **„Генерички оквир архитектонског пројекта: инструментализација типолошке амбивалентности“** кандидата Павла Д. Стаменовића дипл.инж.арх. прихвати, изложи на увид јавности и упути на коначно усвајање Већу научних области грађевинско урбанистичких наука Универзитета у Београду.

У Београду, 22. децембар 2015.

ЧЛАНОВИ КОМИСИЈЕ

.....
академик Бранислав Митровић, професор емеритус, ментор
Универзитет у Београду, Архитектонски факултет

.....
др Владимир Миленковић, ванредни професор
Универзитет у Београду, Архитектонски факултет

.....
др Ана Никезић, доцент
Универзитет у Београду, Архитектонски факултет

.....
др Марија Милинковић, доцент
Универзитет у Београду, Архитектонски факултет

.....
др Петар Бојанић, редовни професор/научни саветник
Универзитет у Београду, Институт за филозофију и
друштвену теорију